

Daniel Kitabı — Yüz Səksəninci Bölüm

*Romanın, Makkabilərin və Müasir Zamanların Peyğəmbərlik Kəsişməsi:
Danielin Vizyonlarında Bir Tədqiqat*

Jeff Pippenger

2024-04-10

Uriya Smit yazmışdır: “Roma Allahın xalqı olan yəhudilərlə e.ə. 162-ci ildə ittifaq vasitəsilə əlaqəyə girdi.” Müasir tarixçilərin əksəriyyəti tarixi e.ə. 161-ci il kimi göstərir və Smit eyni kitabda iki dəfə e.ə. 161-ci ilə istinad edir. Mənim qənaətimə görə, e.ə. 162-ci ilə bu istinad çap səhvidir.

“23 və 24-cü ayələrlə bizi yəhudilər ilə romalılar arasındakı, e.ə. 161-ci ilə aid olan ittifaqın bu tərəfinə, Romanın ümumdünya hökmranlığını əldə etmiş olduğu vaxta gətirilirik.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 273.

On bir və on iki ayələr e.ə. 217-ci ildə Böyük III Antioxun rəhbərlik etdiyi Selevkilər imperiyası ilə Kral IV Ptolemey Filopatorun rəhbərlik etdiyi Misirin Ptolemeylər krallığı arasında baş vermiş Rafiya döyüşünün qələbəsini və nəticələrini müəyyən edir.

Eramızdan əvvəl 200-cü ildə, on yeddi il sonra baş vermiş Panium Döyüşü yenə də Selevki çarlığı ilə Ptolemey çarlığı arasında idi.

Makkabi üsyanı e.ə. 167-ci ildə başladı və Selevki imperiyasının yəhudi dini ayinlərini boğmaq və yunan mədəniyyətini zorla qəbul etdirmək cəhdlərinə qarşı yəhudilərin qiyamı idi.

Yerusalimdəki İkinci Məbədin yenidən təqdis edilməsi, Hanukka zamanı qeyd olunan tarixi hadisəni ifadə edən bu olay, e.ə. 164-cü ildə, iyirmi üçüncü ayədəki “ittifaq”dan üç il əvvəl baş verdi. Bu hadisə, Məbədi murdarlamış və yəhudi dini ayinlərini qanundankənar elan etmiş bədnam IV Antiox Epifanın başçılıq etdiyi Selevki imperiyasının qüvvələrinə qarşı Makkabilərin uğurlu hərbi yürüşündən sonra baş verdi. IV Antiox Epifan Hanukka ilə yad edilən qələbədən az sonra öldü və bu hadisə həmin andan etibarən tarixdə Suriya qüdrətinin enişini göstərir.

e.ə. 200-cü ildə (bu həm də Paniy döyüşünün vaxtı idi) Roma ilk dəfə Daniel kitabının on birinci fəslinin peyğəmbərlik tarixinə daxil oldu. Görməni təsbit edən simvol oradadır. Həmin tarixdə onun məqsədyönlü təsiri, pərdəarxasından ipləri çəkən bir kilsənin simvolu olan İzebelin fəaliyyətini müəyyən edir. Əri Axav İlyas tərəfindən onun peyğəmbərlərinin qətlə yetirilməsini seyr edərkən, İzebil Samariyada idi. Hirodiya, qızı Salomenin Hirodu yoldan çıxardığı Hirodun ad günü məclisində deyildi. Amerika Birləşmiş Ştatlarının tarixində, Surun fahişəsi ilə təmsil olunan papalıq, simvolik yetmiş ilin sonuna qədər unudulur. Sonra o, aldatma nəğmələrini yer üzünün padşahlarına oxumağa başlayır. e.ə. 200-cü il, son günlərdə, on altıncı ayədə təmsil olunduğu kimi, tezliklə gələcək bazar günü qanunundan az əvvəl, onun padşahlara açıq şəkildə nəğmə oxumağa başladığı vaxtın timsalıdır.

Yəhudilərin e.ə. 161-ci ildən e.ə. 158-ci ilə qədər olan “ittifaq”ından əvvəl, Makkabilər e.ə. 164-cü ildə Hanukka ilə yad edilən şəkildə məbədi yenidən təqdis etdilər. Sonra, üç il sonra, hələ də

suriyalılarla davam edən mübarizə içində olan Makkabi yəhudiləri dəstək üçün Romaya müraciət etdilər. O zaman Roma ilə bağlanan “ittifaq” Allahın son günlərdəki peyğəmbərlik tələbələri üçün peyğəmbərlik baxımından bir sınağa çevrilir.

Tarix “əhd”in baş verdiyi nöqtə kimi e.ə. 161-ci ili müəyyən edir, lakin öncüllər həmin tarixi e.ə. 158-ci il kimi göstərirlər. Miller haqlı idi, yoxsa müasir tarixçilər haqlıdır? Miller e.ə. 158-ci ilə altı yüz altmış altı il (666) əlavə etdi və “gündəlik”in götürüldüyü 508-ci ilə gəlib çatdı. Nə qədər araşdırsanız da, yəhudilərlə romalılar arasında bağlanmış əhd üçün e.ə. 158-ci ilə dair tarixi dəstək tapmaq, hətta ümumiyyətlə mümkün deyilsə belə, son dərəcə çətin olacaq.

On altıncı ayə Bazar qanunudur, lakin ondan əvvəl, eramızdan əvvəl 200-cü ildə görüntünü təsbit etmək üçün Roma tarixə daxil olur. Makkabilərin üsyanı eramızdan əvvəl 167-ci ildə Modeində başladı və nəhayət eramızdan əvvəl 164-cü ildə məbədi yenidən təqdis etdilər. Sonra eramızdan əvvəl 161-ci ildən eramızdan əvvəl 158-ci ilə qədər yəhudilər Roma hakimiyyəti ilə əhdə daxil olurlar. Eramızdan əvvəl 161-ci ildən eramızdan əvvəl 158-ci ilə qədər olan dövr “ittifaq”ın təsbit edilməsi üçün tələb olunan bir zaman müddətini təmsil edir. Bu anlayış “ittifaq”ı tarixçilərin şəhadəti ilə uyğunluq içində müəyyənləşdirir, həmçinin Rəbbin əli ilə yönəldilmiş və dəyişdirilməməli olan cədvəllə də uyğunlaşdırır.

Tarixçilər bizə bildirirlər ki, e.ə. ikinci əsrdə Yəhuda və Roma kimi qədim xalqlar arasında müqavilələrin danışıqlar yolu ilə bağlanması prosesi, iştirak edən konkret şəraitdən, diplomatik protokollardan və qüvvələr nisbətindən asılı olaraq müxtəliflik göstərirdi. Adətən bu proses tərəflərdən birinin digəri ilə müqavilə və ya ittifaq yaratmaq marağını ifadə etməsi ilə başlayırdı. Yəhuda ilə Roma məsələsində, rəsmi bir ittifaq təklif etmək üçün Roma ilə əlaqəni Yəhuda başlatdı.

Təklifin çatdırılması və danışıqların başlanması üçün diplomatik kanallardan istifadə edilmiş olardı. Bu, hökmən Romanın rəhbərləri və ya nümayəndələri ilə görüşmək üçün oraya səfirlər və ya elçilər göndərilməsini ehtiva etməli idi. Danışıqlar başladıqdan sonra hər iki tərəf təklif olunan müqavilənin şərtlərini müzakirə edərdi. Bu, bir sıra görüşləri, diplomatik mesajların mübadiləsini və müzakirələrin asanlaşdırılması üçün, ehtimal ki, vasitəçilərin və ya arabulucuların cəlb edilməsini ehtiva edə bilərdi. Danışıqlar zamanı hər bir tərəf digərinin təklif etdiyi şərtləri nəzərdən keçirər və əks-təkliflər irəli sürər və ya müəyyən şərtlərə dəyişikliklər edilməsini istəyə bilərdi. Bu proses təklif olunan müqavilənin mümkün fayda və mənfi cəhətlərinin qiymətləndirilməsi ilə yanaşı, diqqətli müzakirəni, müşavirlərlə məsləhətləşməni və götür-qoy etməni ehtiva edə bilərdi.

Əgər hər iki tərəf müqavilənin şərtləri barədə razılığa gəlsəydi, hər iki tərəfin üzərində razılaşdığı şərt və müddəaları əks etdirən rəsmi sənədlər hazırlanardı. Sonra müqavilənin hər bir xalqın müvafiq hakimiyyət orqanları tərəfindən ratifikasiya edilməsi lazım gələrdi. Romanın halında bu, Senatın və ya digər idarəedici qurumların təsdiqini əhatə edə bilərdi. Eynilə, Yəhudada da müqavilə, çox güman ki, onun rəhbərliyi və ya idarəedici şurası tərəfindən təsdiq tələb edərdi. Ratifikasiya edildikdən sonra müqavilə icra olunardı və hər iki tərəfdən onun şərtlərinə riayət etməsi gözlənilərdi. Bu, müxtəlif əməkdaşlıq formalarını, qarşılıqlı müdafiə sazişlərini, ticarət münasibətlərini və ya müqavilədə göstərilən digər diplomatik münasibət formalarını əhatə edə

bilərdi.

E.ə. II əsrdə Yəhudeyadan (Aralıq dənizinin şərq bölgəsində yerləşən) Romaya (İtaliyanın mərkəzində yerləşən) səfər etmək, xüsusən də qədim nəqliyyat üsullarının məhdudiyyətləri nəzərə alındıqda, çətin və çox vaxt aparan bir təşəbbüs olardı. Yəhudeya ilə Roma arasındakı məsafə seçilən konkret marşrutdan asılı olaraq təxminən 1.500–2.000 kilometr (930–1.240 mil) təşkil edir. Qədim dövrlərdə dəniz yolu ilə səyahət çox vaxt quru yolu ilə səyahətdən daha sürətli və daha səmərəli olurdu, lakin dəniz səfəri hakim küləklərdən asılı idi. Yəhudeyadakı bir limandan İtaliyadakı bir limana (məsələn, Romanın limanı olan Ostiyaya) gəmi ilə getmək, külək şəraiti, dəniz cərəyanları və istifadə olunan gəminin növü kimi amillərdən asılı olaraq bir neçə həftə çəke bilərdi.

Yəhudeyadan Romaya quru yol ilə səyahət daha ləng və daha məşəqqətli olardı. Səyyahlar dağlar, vadilər və çaylar da daxil olmaqla müxtəlif ərazi növlərindən keçməli, həmçinin quldurlar və düşmən ərazilər kimi maneələrlə üzləşməli olardılar. Təxmin edilir ki, piyada və ya at qoşulmuş araba ilə səyahət bir neçə ay çəke bilərdi. Səyahət müddətinə yolların vəziyyəti, qalacaq yerlərin və dayanacaqların mövcudluğu, eləcə də yol boyu dincəlmək və ərzaq-təchizat ehtiyatını yeniləmək zərurəti kimi amillər də təsir göstərirdi.

Makkabi yəhudiləri Roma ilə bir ittifaq axtardıqları zaman, Romaya səfirlər göndərmələri lazım gəlmiş olardı. Həmin səfirlər Roma hakimiyyət orqanları tərəfindən qəbul edildikdən sonra, danışıqlar üçün müəyyən bir müddət keçmiş olardı. Tarixi nəzəriyyəyə görə, çünki bu barədə dəqiq bir qeyd mövcud deyildir, bir müqavilə rəsmiləşdirildikdən sonra onun təsdiq üçün Yəhudeyaya aparılması, sonra isə yəhudilərin qəbulunu təsdiqləmək üçün, yəqin ki, yenidən Romaya qaytarılması lazım gəlmiş olardı. O dövrdə ittifaqın formalaşdırılması prosesinin bir il ərzində başa çatdırılmış olduğuna inanmaq demək olar ki, qeyri-mümkündür; buna görə də “ittifaq”ın e.ə. 161-ci ildən e.ə. 158-ci ilə qədər uzanan bir prosesi təmsil etməsi, on altıncı əsrin bazar qanununa aparan tarixi müəyyən edən digər peyğəmbərlik xətləri ilə uyğun gəlir.

Bütün tarixçilərin razılaşdığına görə, Makkabi yəhudiləri tərəfindən başlanmış bir “ittifaq” e.ə. 161-ci ildə Yəhudeyada meydana gəldi. Məqsəd ondan ibarət idi ki, yəhudilər e.ə. 167-ci ildə üsyanları başladığı vaxtdan bəri mübarizə apardıkları suriyalılara qarşı dəstək əldə etmək istəyirdilər. Üsyan, yəhudi kahini Mattatiyanın və onun beş oğlunun, xüsusilə də Yəhuda Makkabinin, Selevki hökmdarı IV Antiox Epifanes tərəfindən zorla tətbiq edilən ellinləşdirmə siyasətinə müqavimət göstərmək səyləri nəticəsində alovlandı. Bu siyasətlərə yəhudi dini ayinlərini boğmaq və yunan adət-ənənələri ilə etiqadlarının qəbulunu məcbur etmək cəhdləri daxil idi.

Üsyanın təkanverici səbəbi Modein kəndində baş verən bir hadisə oldu; orada Mattatiya yunan tanrılarından birinə qurban təqdim etmək barədə fərmana tabe olmaqdan imtina etdi. “Modein” adı ibrancə “modi’a” sözündən törəmişdir və “əlan etmək” və ya “etiraz etmək” mənasını verir. Mattatiya öz etirazında qurbanı təqdim etmək üzrə olan bir yəhudi döniyünü öldürdü və o, oğulları ilə birlikdə dağlara qaçaraq Selevki qüvvələrinə qarşı partizan müharibəsi yürüşünə başladı. Makkabilər Üsyanı bir neçə il davam etdi; bu müddət ərzində Makkabilər Selevkilərə və onların müttəfiqlərinə qarşı çoxsaylı döyüşlər apardılar. Sayca və silah-sursat baxımından son dərəcə az

olmalarına baxmayaraq, Makkabilər bir neçə mühüm qələbə qazandılar.

Selevki imperiyası yəhudilərə Yunanıstanın dinini qəbul etdirməyə çalışırdı və yunanlar axır günlərin qlobalistlərini təmsil edirlər. Onların dini hazırda bank sisteminin, əsas axın mediasının, təhsil mərkəzlərinin qlobalist qüvvələri və qanunsuz əcnəbilərin məcburi miqrasiyası vasitəsilə milli fərqlərin aradan qaldırılması yolu ilə Amerika Birləşmiş Ştatlarına və dünyaya zorla qəbul etdirilən woke-izm şəklində ifadə olunur. Antiox Epifanes yəhudilərə yunan dinini zorla qəbul etdirərkən, onun bu söyləri ilə əməkdaşlıq edən yəhudilər də var idi. Makkabilər Yunanıstanın dininə müqavimət göstərən bir sinif mürtəd yəhudini təmsil edirlər, lakin yunan dininin zorla tətbiq edilməsi işini dəstəkləyən başqa bir sinif mürtəd yəhudilər də var idi.

On altıncı ayə tezliklə gələcək bazar qanunudur və əjdahanın, vəhşinin və yalançı peyğəmbərin üçqat birliyi. Bu tarixin qabağında on üçdən on beş qədər olan ayələr gəlir; burada qırxıncı ayənin üç döyüşü onuncu ayədən (1989), on birinci və on ikinci ayələrdən (Ukrayna müharibəsi) və Paniyum Döyüşündən ibarət olaraq baş verir. Paniyum Döyüşü, iki buynuzlu yer vəhşisinin qlobalistin dini və siyasi fəlsəfələri üzərində qalib gəldiyi bir döyüşü təmsil edir.

Həmin döyüşdə Amerika Birləşmiş Ştatlarının son prezidenti on birinci və on ikinci ayələrdə təmsil olunan Putinin qələbəsinin və sonrakı süqutunun nəticələri ilə məşğul olmalıdır. O, Rusiyanın süqutundan doğan fəsadları həll etmək üçün NATO ilə və ya Birləşmiş Millətlər Təşkilatı ilə ittifaq quracaq və həmin ittifaqın tarixi daxilində Panium Döyüşündə Birləşmiş Millətlər Təşkilatına qarşı çıxacaq. Qırxıncı ayənin üçüncü döyüşü qırxıncı ayənin birinci döyüşü kimi olacaq. Sovet İttifaqı Amerika Birləşmiş Ştatlarının iqtisadi və hərbi gücü altında necə çökmüşdürsə, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının qlobalistləri də “perestroyka”-nı — Qorbaçovun Sovet İttifaqını islah etmək söylərinin əsas tərkib hissəsini — təkrarlamağa məcbur ediləcəklər; halbuki bu söylər son nəticədə Sovet sisteminin çözülməsinə və Sovet İttifaqının nəhayətdə dağılmasına töhfə vermişdi.

Üçüncü döyüş birinci döyüş vasitəsilə təsvir olunur və iqtisadiyyat və hərbi təzyiq yolu ilə Tramp, Reyqanla təmsil olunduğu kimi, Birləşmiş Millətləri “perestroyka”-ya, yəni yenidənqurmaya və ya islahata məcbur edəcəkdir. Bu yenidənqurma Birləşmiş Millətlər olan on padşah sisteminin başı üzərinə Amerika Birləşmiş Ştatlarını yerləşdirəcəkdir. Həmin döyüşdə papalıq bundan sonra tarix səhnəsinə daxil olacaq, Trampın o zaman fəth etməkdə olduğu sistemin müdafiəçisi olduğunu iddia edəcəkdir.

Eyni tarixdə Tramp, Abraham Linkolnun məcbur qaldığı kimi, özünün də müdaxilə etməyə məcbur qalacağı daxili bir Vətəndaş Müharibəsi ilə üzləşəcək. Bu Vətəndaş Müharibəsi Birləşmiş Ştatların daxilində bir-birinə qarşı duran iki mürtəd fraksiya arasında olacaq. Bir tərəf, hər iki siyasi partiyanın mütərəqqi qlobalistləri olan və “woke-izm”-in dinini və fəlsəfəsini qəbul etmiş şəxslərlə təmsil olunur. Digər tərəf (MAGA-izm) özünü həqiqi protestantlar kimi təqdim edir, baxmayaraq ki, onlar bu adı 1844-cü ildə itirmişdilər.

Prezidentin fraksiyası MAGA-çılıq ilə təmsil olunur və həqiqi protestantlığı və Konstitusiyayı müdafiə etdiyi barədə yanlış iddia üzərində qurulub. Voukçuluğun iddiası isə Ana Yer dini, Yeni Əsr və Konstitusiyanın cəmiyyətin normalarının mövcud şəraitinə görə tətbiq edildiyi, qurucu

ataların arxaik ideyalarına görə deyil, inancıdır.

Mattatias (Tramp) Birləşmiş Ştatlar daxilində qlobalist-proqressiv demokratların cəhdlərinə, e.ə. 167-ci ildə Modeində başlanan üsyanın təmsil etdiyi kimi, son qoyacaq. Sonra Tramp, Hanukkanın qeyd olunması ilə anılan, Makkabilərin məbədi yenidən təqdis etdikləri e.ə. 164-cü ilin tarixini təkrar edəcək. Daha sonra, e.ə. 161-ci ildən e.ə. 158-ci ilə qədər təmsil olunan dövrdə, Tramp papalığın surətinin ucaldılması üçün son həmləyə başlayacaq; bu surət dini hakimiyyətlə siyasi hakimiyyət arasında qeyri-qanuni münasibəti müəyyən edən bir surətdir. E.ə. 158-ci ildə birlik həyata keçiriləcək, necə ki, on altıncı ayənin tezliklə gələcək bazar qanunu icra edilir.

Daniel on birinci fəsildə əvvəlcə Romanın siyasi cəhətdən necə nəzarəti ələ keçirdiyini müəyyən edir, sonra isə Daniel eyni tarixi təkrarlayıb genişləndirərək, məhz həmin tarixin içində Romanın Allahın xalqı ilə necə rəftar etdiyini müəyyən edən bir xətt təqdim edir. On altıncı ayədən on doqquzuncu ayəyədək bütperəst Romanın dünyaya nəzarəti ələ keçirməsi qarşısındakı üç maneə təsvir olunur. On altıncı ayədə Suriya e.ə. 65-ci ildə bütperəst Roma tərəfindən fəth edildi, sonra isə Yəhudəyə e.ə. 63-cü ildə Pompey tərəfindən fəth edildi. On altıncı ayə Romanın izzətli ölkədə dayanmalı olduğu vaxtı müəyyən edir və bununla da həmin fəslin qırx birinci ayəsindəki bazar günü qanununu tipoloji şəkildə öncədən göstərir.

Qeyd etmək vacibdir ki, fəth edilmənin tarixi e.ə. 63-cü ildə [1863-cü ilə paralel olaraq], Yerusəlim daxilində baş verən vətəndaş müharibəsinin ortasında baş vermişdir. Uriah Smith belə demişdir: “Pont hökmdarı Mitridata qarşı yürüşündən Pompei geri qayıtdıqda, iki rəqib — Hirkən və Aristobul — Yəhudəyə taxtı uğrunda mübarizə aparırdılar.”

“Hyrcanus” və “Aristobulus” adlarının hər ikisi yunan mənşəlidir və xüsusilə ellinistik dövrdə və Haşmonaylar sülaləsi kontekstində yəhudi tarixi baxımından tarixi əhəmiyyət daşıyır. “Hyrcanus” adı yunan dilindəki “Hurkanos” sözündən törəmişdir; bu sözün isə çox güman ki, fars dilində “canavar” mənasını verən “hurkan” sözündən qaynaqlandığı güman edilir. Hyrcanus adı bir neçə Haşmonay hökmdarı tərəfindən daşınmış bir ad idi. “Aristobulus” “ən yaxşı müşavir” və ya “ən yaxşı məsləhətçi” deməkdir. Aristobulus da bir neçə Haşmonay hökmdarı tərəfindən daşınmış başqa bir ad idi. Həm “Hyrcanus”, həm də “Aristobulus” Haşmonaylar dövründə yəhudi tarixinin mühüm şəxsiyyətləri ilə bağlı adlardır. Onlar Yəhudədəki Haşmonay padşahlığının idarə olunmasında və genişlənməsində mühüm rol oynamış hökmdarlar idilər. Məsihin zamanında Haşmonay padşahlığının peyğəmbərlikdəki nəsil davamçıları və nümayəndələri fariseylər idi.

Pompey Yerusəlimi fəth etdikdə, iki siyasi tərəf də öz mənşəyini e.ə. 167-ci ildə Modeinin təmsil etdiyi üsyan dövrünə bağlayırdı. Pompey üsyana cəlb olunduqdan sonra Yerusəlimi ələ keçirməyə qərar verdi və Aristobulun siyasi tərəfi ona müqavimət göstərməyə qərar verdi, lakin Hirkanusun tərəfi qapıları Pompeyin üzünə açmağa qərar verdi. Bundan sonra Pompey Yerusəlimə hücumla başladı və üç ay sonra Yerusəlim əbədi olaraq Romanın yurisdiksiyası altına keçdi.

On doqquzuncu ayəyə gəldikdə, üçüncü və son maneə olan Misir Roma tərəfindən zəbt edildi. Sonra iyirminci ayədə Məsihin doğumu göstərilir, belə ki, Daniel həmin tarixdə Romanın Allahın xalqı ilə necə rəftar edəcəyini bəyan etməyə başlayır. İyirmi birinci və iyirmi ikinci ayələrdə Məsih çarmıxa çəkilir. İyirmi üçüncü ayədə isə miladdan əvvəl 161-ci ildən 158-ci ilədək başlanmış

ittifaq, mürtəd yəhudilərin “bizim Sezardan başqa padşahımız yoxdur” deyə bəyan etdikləri çarmıxı təsvir edən ayələrdən dərhal sonra qeyd olunur. Yunan dini fəlsəfəsinin nüfuzuna qarşı müqavimət göstərmiş və bununla da Roma ilə müqəddəs olmayan bir münasibət qurmuş Makkabilərlə təmsil olunan mürtəd yəhudilərin xətti, həmin müqəddəs olmayan münasibətin bəhrəsinin tam şəkildə zahir olduğu çarmıx tarixini göstərən ayədən sonra gəlir.

Şekina yetmiş illik əsarətdən sonra ucaldılmış məbədə heç vaxt qayıtmadı. Malaki tərəfindən bəyan edilən son peyğəmbərlik şahidliyi eramızdan əvvəl beşinci əsrin təxminən ortalarında verildi. Makkabilər qlobalist yunan təsirinə qarşı ayağa qalxmazdan əvvəl yüzlərlə il ərzində nə Allahın görünən hüzzuru, nə də hər hansı peyğəmbərlik şahidliyi olmuşdu. Onların üsyanının əvvəlində isə həm Ptolemeyin, həm də padşah Uzziyanın cəhd etmiş olduğu həmin üsyanın özünü həyata keçirdilər; belə ki, hər iki padşah kahin rolunu yerinə yetirməyə və məbəddə təqdimə gətirməyə çalışmışdı.

Yonatan Apphus (həmçinin Yonatan Makkabi kimi tanınır) Makkabi üsyanını başlatmış Mattatiyanın oğullarından biri idi və yəhudilərin Selevki imperiyasına qarşı üsyanına rəhbərlik etməkdə mühüm rol oynadı. Qardaşı Yəhuda Makkabinin döyüşdə ölümündən sonra Yonatan Makkabi qüvvələrinin rəhbərliyini öz üzərinə götürdü. Yonatan hərbi və siyasi rəhbərliyi ilə yanaşı, baş kahin vəzifəsini də icra edərək yəhudi xalqının ruhani rəhbəri kimi xidmət göstərdi. Yonatanın həm rəhbər, həm də baş kahin kimi ikili rolu yəhudi tarixində mühüm bir inkişafı ifadə edirdi, çünki bu, həm siyasi, həm də dini hakimiyyətin Haşmonay sülaləsi daxilində cəmləşməsinə gətirib çıxardı. Onun rəhbərliyi yəhudi muxtariyyətinin möhkəmlənməsinə və Yəhudeyada Haşmonay hakimiyyətinin bərqərar olmasına kömək etdi.

Ptolemeyin Rafiya qələbəindən sonra etməyə cəhd göstərdiyi həmin günah, Makkabilərin üsyanının lap əvvəlində həyata keçirildi. Bu, padşah Uzziyanın dövründə kahinlərin müqavimət göstərdiyi eyni günah idi; lakin Makkabilərin Allahın məbəəd xidmətlərini müdafiə etdiklərini iddia etmələri kilsə ilə dövlətin birləşməsinin azğın və üsyankar təzahürü idi və bu səbəbdən, indi Baydenin qlobalist “woke”çuluğunun irəliləyişlərinə qarşı Trampı dəstəkləmək üçün səfərbər olan mürtəd protestantlığın üsyanını simvolizə edir.

Müqəddəs Kitab öyrədir ki, onları bəhrələrindən tanıyacaqsınız; Məsihin zamanında isə fərisilər Mattatiya ilə başlayan Haşmonay sülaləsinin son qalıqları idilər. Mattatiya və onun başlatdığı üsyan, “Amerikanı Yenidən Böyük Et” anlayışını dəstəkləyən mürtəd protestantların etdiyi kimi, fəriseliyin bəhrələrini verdi. Amerika o zaman böyük idi ki, Konstitusiyanın kilsə ilə dövləti bir-birindən ayrı saxladığı başa düşülürdü; lakin Hanukka bayramı ilə anılan qələbənin təmsil etdiyi saxta möcüzə zamanı, bazar günü qanunvericiliyi uğrunda hərəkət açıq şəkildə ortaya çıxacaq.

Bu araşdırmanı növbəti məqalədə davam etdirəcəyik.

“İndiyədək üçüncü mələyin ismarıcının həqiqətlərini təqdim edənlər çox vaxt sadəcə təşviş yayanlar kimi qəbul edilmişlər. Dini dözümsüzlüyün Amerika Birləşmiş Ştatlarında hökmranlıq edəcəyi, kilsə ilə dövlətin Allahın əmrlərini yerinə yetirənləri təqib etmək üçün birləşəcəyi barədə onların qabaqcadan bildirdikləri sözlər əsassız və mənasız elan edilmişdir.

Qətiyyətlə bəyan edilmişdir ki, bu ölkə heç vaxt indiyədək olduğu şeydən başqa bir şeyə çevrilə bilməz — dini azadlığın müdafiəçisi. Lakin bazar gününə riayət edilməsinin məcburi tətbiqi məsələsi geniş şəkildə gündəmə gətirildikcə, uzun müddət şübhə ilə qarşılanan və inanılmayan hadisənin yaxınlaşdığı görünür və üçüncü ismaric əvvəllər göstərə bilmədiyi bir təsir göstərəcəkdir.

“Hər nəsildə Allah Öz qullarını həm dünyada, həm də kilsədə günahı məzəmmət etmək üçün göndərmişdir. Lakin insanlar özlərinə xoş gələn sözlərin deyilməsini arzulayırlar və saf, bəzəksiz həqiqət məqbul sayılmaz. Bir çox islahatçılar öz işlərinə başlayarkən kilsənin və millətin günahlarına qarşı çıxmaqda böyük ehtiyat göstərmək qərarına gəlmişdilər. Onlar ümid edirdilər ki, təmiz məsihçi həyatının nümunəsi ilə xalqı Müqəddəs Kitabın təlimlərinə qaytaracaqlar. Lakin Allahın Ruhı İlyasın üzərinə gəldiyi kimi onların da üzərinə gəldi və onu pis bir padşahın və imandan dönmüş bir xalqın günahlarını məzəmmət etməyə sövq etdiyi kimi, onları da sövq etdi; onlar Müqəddəs Kitabın açıq bəyanlarını — təqdim etməkdə tərəddüd etdikləri təlimləri — təbliğ etməkdən özlərini saxlaya bilmədilər. Onlar həqiqəti və canları hədələyən təhlükəni qeyrətlə bəyan etməyə məcbur idilər. Rəbbin onlara verdiyi sözləri nəticələrdən qorxmadan söylədilər və xalq xəbərdarlığı eşitməyə məcbur oldu.”

“Beləliklə, üçüncü mələyin xəbəri bəyan ediləcəkdir. Ona ən böyük qüvvə ilə verilməli olduğu vaxt yetişdikdə, Rəbb Öz xidmətinə həsr olunanların düşüncələrini yönəldərək, təvazökar vasitələr vasitəsilə fəaliyyət göstərəcəkdir. İşçilər ədəbi müəssisələrin təhsili ilə deyil, daha çox Onun Ruhunun məshilə yararlı hala gətiriləcəklər. İman və dua adamları müqəddəs qeyrətlə irəli çıxmağa, Allahın onlara verdiyi sözləri bəyan etməyə sövq olunacaqlar. Babilin günahları açılıb göstəriləcəkdir. Kilsənin ayinlərinin mülki hakimiyyət vasitəsilə məcburi tətbiq edilməsinin dəhşətli nəticələri, spiritizmin müdaxilələri, papal hakimiyyətin gizli, lakin sürətli irəliləyişi — bunların hamısının maskası açılacaqdır. Bu təntənəli xəbərdarlıqlarla xalq oyadılacaqdır. Minlərlə və on minlərlə insan, belə sözləri heç vaxt eşitməmiş olanlar, qulaq asacaqlar. Onlar heyrət içində belə şəhadəti eşidəcəklər ki, Babil kilsədir, öz səhvləri və günahları ucbatından, göydən ona göndərilən həqiqəti rədd etdiyi üçün süqut etmişdir. Xalq əvvəlki müəllimlərinin yanına həyəcanlı sualla — Bunlar belədirmi? — gedərkən, din xadimləri məsəllər danışacaq, yaltaq sözlər peyğəmbərlik edəcək, onların qorxularını yatırtmaq və oyanmış vicdanı sakitləşdirmək üçün belə edəcəklər. Lakin çoxları insanların sadəcə nüfuzu ilə kifayətlənməkdən imtina edib aydın bir “Rəbb belə deyir” tələb etdiklərinə görə, köhnə dövrlərin fariseyləri kimi, öz nüfuzlarının sorğu-sual edilməsindən qəzəblə dolan məşhur din xadimləri bu xəbəri Şeytandan hesab edərək onu pisləyəcək və onu bəyan edənləri təhqir və təqib etməyə günahı sevən kütlələri qızıqsıdıracaqlar.”

“Mübahisə yeni sahələrə yayıldıqca və xalqın düşüncəsi Allahın tapdalanmış qanununa yönəldildikcə, Şeytan hərəkətə keçir. Xəbəre müşayiət edən qüvvə ona qarşı çıxanları yalnız daha da azğınlaşdıracaq. Ruhanilər işığın öz sürülərinin üzərinə saçmaması üçün onu uzaq tutmağa, demək olar, fəvqəlbəşəri səylər göstərəcəklər. Onlar ixtiyarlarında olan hər vasitə ilə bu həyatı əhəmiyyət daşıyan məsələlərin müzakirəsini boğmağa çalışacaqlar. Kilsə mülki hakimiyyətin güclü qoluna müraciət edir və bu işdə papistlər və protestantlar birləşirlər. Bazar gününə riayətin məcburi tətbiqi uğrunda hərəkət daha cəsarətli və qətiyyətli olduqca, qanun əmrlərə riayət edənlərə qarşı işə salınacaq. Onlar cərimə və həbs ilə hədələnəcək, bəzilərinə isə

imanlarından dönmələri üçün təşviq olaraq nüfuzlu vəzifələr, habelə başqa mükafatlar və üstünlüklər təklif ediləcək. Lakin onların sarsılmaz cavabı belə olacaq: ‘Allahın Kəlamından bizim xətamızı bizə göstərin’ — oxşar şəraitdə Lüterin də irəli sürdüyü eyni tələb. Məhkəmələr qarşısına çıxarılanlar həqiqəti qüvvətlə müdafiə edirlər və onları dinləyənlərin bəziləri Allahın bütün əməllərinə riayət etmək mövqeyini tutmağa yönəlirlər. Beləcə, başqa cür bu həqiqətlərdən heç nə bilməyəcək minlərlə insanın önünə işıq gətiriləcək.” The Great Controversy, 605, 606.